

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი (სამართალმემკვიდრე აგრარული უნივერსიტეტი) 90 წლისაა

„ვისაც წარსული არ აქვს მას
მომავალიც არ ექნება“

ცოტნე სამადაშვილი- ს/მ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: განათლება, მეცნიერება, კადრები, იუბილე.

რეფერატი

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს, რომელიც შეიქმნა 1929 წელს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრონომიული ფაკულტეტის ბაზაზე და დღეს ამ ინსტიტუტის სამართალმემკვიდრეა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი, განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა ბიომრავალფეროვნების შესწავლაში, შენარჩუნებაში, მაღალკვალიფიციური სამეცნიერო და საწარმოო კადრების მომზადებაში. გასული 90 წლის მანძილზე ინსტიტუტმა შეძლო აქტიურად ჩაბმულიყო სახელმწიფოებრივი საკითხების გადაწყვეტაში და ქვეყნის ბიუჯეტში მისი წილი თითქმის 50-60%-შეადგენდა. დღეისათვის აგრარულ უნივერსიტეტში გატარებული რეფორმების და ინფრასტრუქტურის მიხედვით, ქვეყნის მასშტაბით, მეორე ადგილს იკავებს.

საქართველოს შრომის წითელი დროშის ორდენოსან სასოფლო სამეურნეო ინსტიტუტს 2019 წელს საიუბილეო 90 წელი უსრულდება (სამართალმემკვიდრე საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი). მისი შექმნის ისტორია დაკავშირებულია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიასთან, რომელმაც განსაკუთრებული როლი შეასრულა ქვეყნის განვითარებაში და სამეცნიერო და პედაგოგიური კადრების მომზადებაში.

1919 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო-მათემატიკურ ფაკულტეტზე შეიქმნა სასოფლო-სამეურნეო განყოფილება, რომლის ბაზაზეც 1921 წელს ჩამოყალიბდა აგრონომიული ფაკულტეტი, 1929 წელს კი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრონომიული ფაკულტეტის ბაზაზე შეიქმნა საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი. 2001 წლიდან ფუნქციონირებას განაგრძობს, როგორც საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტი, 2011 წლიდან (აიპ) საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დამაარსებელთა შორის იყვნენ გამოჩენილი პროფესორები: პ.მელიქიშვილი, გ.რცხილაძე, დ.გედევანიშვილი, ს.ჩოლოყაშვილი, კ.ამირეჯიბი, ა.დიდებულიძე, ი.ლომოური, კ.მოდებაძე, ს.ქურდიანი, ი.ჯანელიძე, ჰ.გებტმანი, ლ. დეკაპრელივიჩი.

ახლად დაარსებულ სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში ჩამოყალიბდა 4 ფაკულტეტი: 1. მეზღვევა-მევენახეობის; 2. აგრონომიული; 3. ზოოტექნიკური 3 სოფლის მეურნეობის მექანიზაციისა და ინდუსტრიალიზაციის. ამ ფაკულტეტებზე ფუნქციონირებდა 17 კათედრა. ინსტიტუტი განთავსდა ვაკის რაიონში არსებულ სასულიერო სემინარიის ყოფილ შენობაში.

ინსტიტუტის შექმნის დღიდან მისი ფუნქცია სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობისა იყო და მან ამას ღირსეულად გაართვა თავი. 1932 წელს ინსტიტუტს გამოეყო ზოოტექნიკური ფაკულტეტი, რომლის ბაზაზეც ჩამოყალიბდა საქართველოს ზოოტექნიკურ-ვეტერინალური სასწავლო-კვლევითი ინსტიტუტი. 1959 წელს შეიქმნა სუბტროპიკული მეურნეობის ფაკულტეტი, რომლის ბაზაზეც ჩამოყალიბდა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი. შემდგომში ინსტიტუტი ამზადებდა სტუდენტებს 15 სპეციალობაში, 12 ფაკულტეტზე.

1967 წელს ინსტიტუტმა გადაინაცვლა დილოში, სასწავლო-საცდელი მეურნეობის ტერიტორიაზე. ამ შენობის პროექტი განახორციელეს განსაკუთრებული დამსახურების მქონე არქიტექტორებმა ვ. ალექსი-მესხიშვილმა და გ. გაბაშვილმა, რომლებსაც შემდეგში მიენიჭათ რუსთაველის სახე-

ლმწიფო პრემია. მთავრობის გადაწყვეტილებით შრომის წითელი დროშის ორდენოსან საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს, რომელსაც ყოფილ საბჭოთა კავშირში, ამ დარგის ინსტიტუტებს შორის მესამე ადგილი ეჭირა, მოსკოვის ტიმირიაზევის ინსტიტუტის და ლენინგრადის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის შემდეგ, აღიჭურვა უახლესი ლაბორატორიებითა და მოწყობილობებით.

აგრონომიულ ფაკულტეტზე შეიქმნა: ორგანული სასუქების, ხორბლის შორეული ჰიბრიდიზაციის და სამთო ნიადაგმცოდნეობის დარგობრივი სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორიები; ნიადაგმცოდნეობისა და ენტომოლოგიის მუზეუმები, მარცვლოვანი კულტურების (ხორბალი, სიმინდი) ენდემური სახეობებისა და აბორიგენული ჯიშ-პოპულაციების კოლექცია; ფაკულტეტზე იყო ციტოლოგიის ლაბორატორია ელექტონული მიკროსკოპით; კვლევა წარმოებდა ახალი მაღალპროდუქტიული ჯიშებისა და ჰიბრიდების შესაქმნელად, დაავადებების, მავნებლებისა და სარველებისგან მათი დაცვის სისტემის შესამუშავებლად; აგროტექნიკის და სასუქების გამოყენების სრულყოფისათვის, სათიბებისა და სამოვრების პროდუქტიულობისა და ნიადაგის ნაყოფიერების ასამაღლებლად. ფაკულტეტი სამეცნიერო-მეთოდურ დახმარებას უწევს სასოფლო-სამეურნეო პროფილის ყველა საწარმოს და ორგანიზაციას.

მეზაღეობა-მევენახეობისა და ტექნოლოგიის ფაკულტეტზე ფუნქციონირებდა: დარგობრივი სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორია, ს.ს. პროდუქტთა შენახვისა და დაკონსერვების ტექნოლოგიის განხრით, ამპელოგრაფიული ლაბორატორია, მევენახეობის კათედრას გააჩნდა საცდელი ბაზე ვაზის ქართული და ინტროდუცირებული 3000-მდე ჯიშით. ფაკულტეტის განკარგულებაში იყო საცდელი ბაზების ვენახები და ბაღები, ღვინის და კონსერვების ქარხანა და სამაცივრო დანადგარები.

მეაბრეშუმეობის სასწავლო-კვლევითი ფაკულტეტი წარმოადგენდა სამეცნიერო ცენტრს, რომელიც მსოფლიო მასშტაბის კვლევებს აწარმოებდა. ფაკულტეტს ჰქონდა: სასწავლო-კვლევითი ლაბორატორია თანამედროვე ხელსაწყოებითა და დანადგარებით; თუთის კოლექცია და თუთის აბრეშუმხვევისა უნიკალური კოლექცია; გააჩნდა დარგობრივი მუზეუმი და ბიბლიოთეკა; ქუთაისის მეაბრეშუმეობის ზონალური საცდელი სადგური. გამოყვანილია თუთის და თუთის აბრეშუმხვევის მაღალპროდუქტიული ჯიშები, თუთის დაავადებებისადმი გამძლე ჯიშები; მექანიზაციისა და ავტომატიზაციის საფუძველზე დამუშავდა დარგის გადაყვანა სამრეწველო საფუძველზე.

სატყეო-სამეურნეო ფაკულტეტზე ფუნქციონირებდა: დენდროლოგიური მუზეუმი, უნიკალური დენდროლოგიური პარკი, დუშეთის სატყეო-ექსპერიმენტული პოლიგონის ტყე-პარკი, სადაც ტარდებოდა სამუშაოები ტერიტორიის ორგანიზაციის, თესლბრუნვის, ბაღებისა და ვენახების მოსაწყობად. სამეცნიერო კვლევა მიმდინარეობს საქართველოს ტყეების პროდუქტიულობის ასამაღლებლად და შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით, უწევდა მეთოდურ დახმარებას სამეურნეო და საპროექტო ორგანიზაციებს.

ს.მ. ეკონომიკის ფაკულტეტი ამზადებდა სპეციალისტებს „ს/მ ეკონომიკისა და ორგანიზაციის“ და „ბუღალტრული აღრიცხვისა და სამეურნეო საქმიანობის ანალიზის“ სპეციალობით. კვლევები ტარდებოდა სასოფლო-საწარმოთა ეკონომიკაში, ორგანიზაციაში, დაგეგმვასა და მართვაში.

ს.მ. მექანიზაციის ფაკულტეტი ამზადებდა ინჟინრებს ორი სპეციალობით: „ს.მ. მექანიზაცია“ და „ჰიდრომელიორაციულ სამუშაოთა მექანიზაცია“. ფაკულტეტზე ფუნქციონირებდა შიგაწვის ძრავებში სწრაფადმიმდინარე აირადი პროცესების სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორია. დიდმის ექსპერიმენტულ-კვლევითი სარემონტო ქარხნის ბაზაზე ჩამოყალიბდა მასალათა ტექნოლოგიისა და მანქანათა რემონტის კათედრის ფილიალი.

ელექტრიფიკაციის ფაკულტეტმა დაიწყო სოფლის მეურნეობის ელექტოფიკაციის სპეციალისტთა მომზადება. მოეწყო კაბინეტ ლაბორატორიები, რომელთა ბაზაზე ფუნქციონირებდა სტუდენტთა საკონსტრუქტურო ბიურო.

დაუსწრებელი სწავლების ფაკულტეტი, რომელიც საშუალებას აძლევდა ახალგაზრდებს შრომით საქმიანობასთან ერთად დაუფლებოდნენ შემდეგ სპეციალობებს: აგრონომია, მეხილეობა-მებო-

სტნეობა-მევენახეობა, ს/მ მექანიზაცია, სატყეო მეურნეობა, ჰიდრომელიორაცია, ს/მ ეკონომიკა და ორგანიზაცია.

ინსტიტუტში წარმატებით მოქმედებდა **სოფლის მეურნეობის ხელმძღვანელი კადრებისა და სპეციალისტების გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ფაკულტეტი**. ფაკულტეტი საშუალებას აძლევდა მსმენელებს დაუფლებოდნენ სამამულო და საზღვარგარეთული აგრარული მეცნიერების და პრაქტიკის უახლეს მიღწევებს. სასწავლო პროცესი უზრუნველყოფილი იყო როგორც ინსტიტუტის ისე, მოწვეული კადრებით.

ინსტიტუტი აქტიურ სტუდენტებს საშუალებას აძლევდა დაუფლებოდნენ მეორე პროფესიას და **საზოგადოებრივ პროფესიათა ფაკულტეტზე** ისინი იღებდნენ თეატრალურ, საგუნდო-სადირიჟორო, ქორეოგრაფიულ და ფოტო-ჟურნალისტიკის დიპლომს.

ამ დროისათვის ინსტიტუტში სწავლობდა: დასწრებულზე 1666 და დაუსწრებელზე 6000 სტუდენტი, მუშაობდა 14 პროფესორი, 13 დოცენტი, 12 ასისტენტი და 23 ლექტორი, ფუნქციონირებდა 51 კათედრა.

სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სამეცნიერო მიღწევები მჭიდროდაა დაკავშირებული დიღმის და მუხრანის სასწავლო ბაზებთან.

დიღმის სასწავლო ბაზას ეკავა 795 ჰა მიწის ნაკვეთი. ნაკვეთზე შემოტანილ იქნა დიდძალი ყამირი მიწა. მეურნეობა მევენახეობის მიმართულებისა იყო, თუმცა 6 განყოფილებიდან მევენახეობასთან ერთად კვლევა ტარდებოდა მებოსტნეობის, მეხილეობის და დეკორატიულ მცენარეთა მიმართულებითაც. მეურნეობის ტერიტორიაზე მოხვედრისთანავე იგრძნობდით, რომ აქ წარმოდგენილი იყო ყველა სასოფლო-სამეურნეო მიღწევა. ყურადღებას იპყრობდა ვაზის და თუთის საკოლექციო ნაკვეთი, ახალი ტექნიკით აღჭურვილი ღვინის და საკონსერვო ქარხანა, რომლებიც მთლიანად სასწავლო მიზნებისათვის იყო განკუთვნილი.

მუხრანის სასწავლო ბაზას 784 ჰა ეკავა. აქედან 106 ჰა სახნავი, 189 ჰა სამოვარი, 144 ჰა ვენახი, 122 ჰა ხეხილი, 2,2 ჰა ფილოქსერაგამძლე ვაზის სადედე და 3.15 საწერგე. ბაზაზე არსებობდა მეძროხეობის და მეღორეობის ფერმა. ბაზა მთლიანად ემსახურებოდა სასწავლო და სამეცნიერო პროცესს.

სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში არსებული გარემო საუკეთესო იყო განათლების შექმნისა და სტუდენტური ცხოვრებისათვის. ლექციები და სემინარები მიმდინარეობდა ნათელ, კომფორტულ აუდიტორიუმში. გააჩნდა სპორტული ცენტრი-კალათბურთის, ფრენბურთის, ჭიდაობის, მინიფეხბურთის, ხელბურთის დარბაზები და სატრენაჟორო სტუდია; სახალხო თეატრი, რომელიც განთქმული იყო მთელ საბჭოთა კავშირში; სკვერები და სარეკრეაციო ზონები.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის (აგრარული უნივერსიტეტის) ბიბლიოთეკა დაარსდა 1931 წელს, უძველესი და უმდიდრესი ბიბლიოთეკების ბაზაზე. მისი საბაზისო ბიბლიოთეკები იყვნენ: კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების, საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების, რუსეთის მიწათმოქმედების სამინისტროს კავკასიის რწმუნებულის, კავკასიის წყალთა მეურნეობის ინსპექტორის, საქართველოს მიწსახკომის, საქართველოს ექსპერიმენტული აგრონომიის ინსტიტუტის, ხოლო მოგვიანებით სოხუმის ეთერზეთოვან (სუბტროპიკულ) კულტურათა, ამიერკავკასიის სატყეო და საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ბიბლიოთეკები.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკის შექმნაში განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის საქართველოს ექსპერიმენტული აგრონომიის ინსტიტუტს, რომელიც 1931 წელს გააუქმეს, ხოლო მისი ბიბლიოთეკა თავისი მდიდარი ფონდით გადაეცა საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს, რითაც საფუძველი ჩაეყარა დღევანდელი ბიბლიოთეკის არსებობას. ბიბლიოთეკის პირველ დირექტორად დაინიშნა საქართველოს ექსპერიმენტული აგრონომიის ინსტიტუტის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელი ივანე ციციშვილი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა განახლებული ფონდის შექმნას.

ბიბლიოთეკა იმ დროისათვის გამოირჩეოდა თავისი მაღალი სამეცნიერო დონითა და პროფესიული კადრებით. მომდევნო წლებში ბიბლიოთეკას ხელმძღვანელობდნენ თამარ თარხნიშვილი, გრიგოლ თოდუა, ვასილ კასრაძე და სხვ.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მიღწევები დაკავშირებული იყო მეცნიერების ისეთი კორიფების მოღვაწეობასთან, როგორებიც იყვნენ: ლ. დეკაპრელევიჩი, ნ. ხომიზურაშვილი, მ. რამიშვილი, დ. გედევანიშვილი, ი. სარიშვილი, შ. ჭანიშვილი, გრ. ქეშელაშვილი, დ. აგლაძე, ი. ბათიაშვილი, ლ. ყანჩაველი, ფ. მამფორია, თ. კეზელი, ე. ქურდიანი, გ. ჯაფარიძე, ა. დიდებულიძე, გ. შხვაცაბაია, კ. ამირეჯიბი, ი. ლომოური.

მრავალი მათგანის ნაშრომებს მსოფლიო მნიშვნელობა ჰქონდა. ლ. დეკაპრელევიჩის კვლევები ხორბლის კულტურაზე აღიარებულია მსოფლიო მეცნიერების მიერ. მის მიერ დადგენილი ლობის კლასიფიკაცია დღესაც შეუცვლელია მსოფლიო მასშტაბით. ნ. ხომიზურაშვილის მიერ მსოფლიოში აღწერილია ლელვის კლასიფიკაცია. ფ. მამფორიამ მსოფლიოში პირველად დაადგინა ვეგეტატიური ჰიბრიდიზაცია, რომელიც შემდგომ საფუძვლად დაედო სომატური ჰიბრიდიზაციის მოვლენის შესწავლას. თ. კეზელი პირველი ქართველი მეცნიერია, რომელმაც დაამტკიცა ულტრაიისფერი სხივების აუცილებლობა მცენარის ორგანული ნივთიერებების შექმნაში.

მიუხედავად დღეს არსებული მდგომარეობისა საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტში დღესაც წარმატებით მოღვაწეობენ მსოფლიო მნიშვნელობის მეცნიერები. აკადემიკოსი თენგიზ ურუშაძე სულ ახლახან აირჩიეს მსოფლიოს ნიადაგმცოდნეთა საზოგადოების პრეზიდენტად. ავთანდილ კორახაშვილი სისტემატურად აქვეყნებს სახელმძღვანელოებს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, ასევე კითხულობს ლექციებს იაპონიაში, გერმანიაში და სხვ.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის კურსდამთავრებულები წარმატებით მოღვაწეობენ ეროვნულ და ს/მ მეცნიერებათა აკადემიაში, პარლამენტში, მთავრობაში და უკავიათ ხელმძღვანელი თანამდებობები.

ასეთი მნიშვნელოვანი წარმატებების შემდეგ სასურველი იქნება სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სამართალმემკვიდრე აგრარული უნივერსიტეტი თუ აიღებს ინიციატივას და საერთაშორისო კონფერენციის ჩატარებით უზრუნველყოფს 90 წლის იუბილეს. ამის საფუძველს იძლევა **საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მისიაც:**

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მისია, როგორც უმაღლესი განათლების სამივე დონეზე, ასევე პროფესიული განათლების საფეხურზე არის შემდეგი:

- უზრუნველყოს სწავლებისა და კვლევის საუკეთესო გარემო და ეს შესაძლებლობა ხელმისაწვდომი გახადოს გამორჩეული ახალგაზრდებისთვის, რათა მათ შეძლონ სათანადო განათლების მიღება და შეძენილი უნარების საფუძველზე დააკმაყოფილონ პროფესიული მოთხოვნები; განვითარონ კრიტიკული აზროვნება, რათა ახალი იდეებითა და აღმოჩენებით შეძლონ თვითრეალიზაცია და მონაწილეობა მიიღონ შემეცნების საზოგადო პროცესში;
- სტუდენტებს ჩამოუყალიბოს თავისუფალ და კრიტიკულ აზროვნებაზე დაფუძნებული ღირებულებები, რათა მათ შეძლონ სხვადასხვა გარემოში ორიენტირება და ადაპტირება, მიიღონ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები და შემოქმედებითად მიუდგნენ იმ გამოწვევებს, რომელთაც მათ თანამედროვე, სწრაფად ცვალებადი სამყარო სთავაზობს;
- აკადემიურ და კვლევით პერსონალს შეუქმნას მოტივაცია და ინსტიტუციური გარემო მუდმივი განვითარებისა და ახალი ცოდნის შექმნისათვის სტუდენტებისათვის გადასაცემად და საზოგადოებისათვის გასაზიარებლად;
- გააჩნდეს კვლევების განხორციელების კარგად განვითარებული და ეფექტიანი ინფრასტრუქტურა, ინსტიტუციური და მართვის სისტემა;
- უზრუნველყოს სწავლება და კვლევა ქართულ ენაზე, რათა ამ გზით ხელი შეუწყოს ქართული ენის, როგორც სამეცნიერო და საკომუნიკაციო ენის, განვითარებას;
- იყოს ორიენტირებული სტუდენტების ინტერესებსა და კვლევების წარმატებაზე.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი ამჟამინდელ და მომავალ სტუდენტებს გზას უხსნის თავისუფალი შემეცნებისაკენ და შესაძლებლობას აძლევს მათ უმაღლესი განათლების შესაბამისი საფეხურის დონეზე.

Georgian Agricultural Institute (legal successor Agricultural university of Georgia) is 90 years old

Tsotne Samadashvili - Doctor of agricultural sciences, Professor

Key words: education, science, human resources, anniversary.

Abstract

The Georgian agricultural institute was founded in 1929 at the Agronomy Faculty of the Tbilisi State University and nowadays a legal successor of this Institute is the Agricultural university Georgia. By the 1990, more than 7600 students were studied at the Institute: 1666 – on full-time training and 6000 on part-time. At the institute worked 14 full professors, 13 associate professors, 12 assistants and 23 lecturers, there were functioning 51 departments and two experimental stations (fields). Achievements of the Georgian agricultural university are connected with such leading figures in science as: L. Dekaprevich, N. Khomizurashvili, M. Ramishvili, D. Gedevanishvili, I. Sarishvili, Sh. Chanishvili, G. Keshelashvili, D. Agladze, I. Batiashvili, L. Kanchaveli, F. Mamporia, E. Kezel, E. Kurdiani, G. Japaridze, A. Didebulidze, G. Shkhvatsabaia, K. Amirejibi, I. Lomouri.

The institute made a huge contribution in studying and conservation of crops biodiversity and in training of highly qualified scientific and production personnel. For the last 90 years the institute actively participated in the solution of questions of the state importance and the share contributed by its activities in agricultural development, in the state budget made 50-60%.

Today, the Agricultural University of Georgia, as a result of the undertaken reforms and the current infrastructure, takes the second place among higher educational institutions of the country.